

4.2.2 Rauma

Rauma vart verna i Verneplan for vassdrag IV. Nedslagsfeltet er på 1136 km², og det meste ligg inne i verneframlegget. Markerte sidevassdrag er Verma, Ulvåa, Asbjørnsåa og Grøna. I tillegg kjem Istra som renn saman med Rauma rett før utløpet i Romsdalsfjorden.

Vassdraget er svært variert i klima, landskap, geologi og biologi. I nordvest er nedbørfeltet prega av djupe dalar og bratte dalsider med spisse tindar og eggjar. Eit karakteristisk trekk er dei mange sidebekkane som fell ned i Romsdalen som høge fossar. Her er klimaet svakt oseanisk, medan dei sørlege delane av nedbørfeltet har eit meir kontinentalt klima med låg årsnedbør og store temperaturgradientar mellom sommar og vinter. Terrengtet er mykje slakare i sør.

4.2.3 Valldøla

Valldøla vart verna i Verneplan for vassdrag I. Nedbør-

feltet er på 360 km², og grensar inntil dei andre verna vassdraga Istra og Rauma. Det meste av nedbørfeltet ligg inne i verneframlegget. Dette er mest høg fjell med tindar, botnar og brear.

4.2.4 Lora

Lora vart verna i Verneplan for vassdrag I. Verneverdiane er særleg knytt til at området er urørt. Så godt som alle inngrep er gjort ved samløpet med Lågen, dette gjeld grusuttak, forbygging og fjerning av kantvegetasjon.

4.2.5 Finna

Finna med sidevassdraget Skjerva vart verna i Verneplan for vassdrag IV. Vassdraget er verdifullt med eit stort mangfald av elveskapte landformer. Det er mellom anna godt utvikla elvesletter i Finndalen av stor verneverdi.

5. Verdiane knytt til området

5.1 Kultur

5.1.1 Mennesket i naturen

Ressursane i fjellet er svært viktig for busettinga i bygdene rundt Reinheimen. Spor etter veidemannskulturen er synleg ei rekke stader i fjellet, mellom anna i form av fangstanlegg for villrein. Utsetjing av aure i fjellvatn har òg lang tradisjon frå dette området. Utnytting av beiteressursane til sau og storfe er framleis viktig for næringslivet. Bøndene i Skjåk kjøpte Skjåk Almenning i 1798. Mens Lesja fjellstyre fekk den første heiltids fjelloppsynsmannen i Noreg. I tillegg er det store private areal med høg fjell også i dei andre kommunane. Dette viser kor viktig det framleis er å ta vare på og utnytte fjellet for bygdene.

Dei som bur rundt Reinheimen ser opp på fjellet kvar dag. Dei ser korleis fjellet forandrar seg time for time og dag for dag. Dei kan sjå fjellet frå alle stadane i bygda. Fjellet er nær bygda og er med på å prege kulturen. Fjellet blir med dette ein viktig del av identiteten til desse bygdesamfunna. Kjensla av at dei eig fjellet basert på personlege røynsler, er ein del av kulturen. Sæbjørn Forberg har skrivne dette i ein rapport om «Forvaltning av Reinheimen og lokal kulturell identitet».

Knut B. Hidle har i ei hovudoppgåve ved Universitetet i Bergen 1996 peika på det same fenomenet. Vernestyresmaktene legg i sin argumentasjon vekt på «nasjonens natur- og kulturarv og eit abstrakt naturomgrep som

urørt natur og biodiversitet.» «Mens aktørene i Skjåk begrunner sin lokale forvaltning ut frå den lokale og erfaringsnære historie og tradisjon, og at Skjåkfjella har sin meining nettopp på grunn av denne lokale og personlege konteksten.»

5.1.2 Kulturminne, kulturmiljø og kulturlandskap

Området har eit rikt mangfald både når det gjeld kulturminne og kulturlandskap. Både kulturminna og kulturlandskapet har stor kunnskaps- og opplevingsverdi. Heilskapen med vassdraga, kulturminne og landskap gir saman ei stor opplevingsverdi og er viktig for formidling av kunnskap om fortid og notid.

Kulturminne

Reinheimen har ei rekkje automatisk freda kulturminne knytt til busetting og nytting av utmarks- og fjellressursar i området. Dette er kulturminne knytt til alle periodane i forhistoria vår. Kulturminna utgjør også ein heilskap som gjer det mogleg å sjå større samanhengar som sosial struktur og samfunnsutvikling. Alle fornminne er automatisk freda og har dermed nasjonal verdi.

Reinheimen er i skandinavisk samanheng eitt av dei viktigaste områda for studiar av jakt og fangst frå jernalder og middelalder. Her finn ein dyregravssystem, bogesteller og kilometerlange fangstruser for rein. Villreinen vart også drive utom stup eller utpå vatn for å bli fanga der. Kulturminne knytt til jakt og fangst, spesielt på rein,

er dominerande i høgfjellet, og i området finst over 1000 enkeltobjekt knytt til fangst på rein. I tillegg kjem 8 falkefangaranlegg og andre fangstminne. Side om side med dei forhistoriske kulturminna finn ein jakt- og fiskebuer frå dei siste hundreåra. Naturinngrep frå nyare tid i Reinheimen er få, og trekkrutene til villreinen er lite endra. Dette er ei viktig kjelde for å forstå kulturminne knytt til jakt og fangst.

I Romsdalen er det gjort rike gravfunn. På Horgheimseidet ligg det ein øydegard frå jernalderen og eit gravfelt med meir enn 100 gravhaugar.

Andre kulturminne som er svært verdfulle er setrer og setermiljøet, og det er mellom anna registrert 150 bygningar av spesiell verdi knytt til Lordalen og Finndalen. I Møre og Romsdal ligg dei fleste og største setrene i Rauma i Vermedalen og Brøstdalen, medan Nedstestølen og Øvstestølen er dei viktigaste i Norddal. Det er elles berre nokre få kulturminne som funksjonelt er knytt til vassdraga. Eit vaskehus/naust på Flatmark i Rauma er ivareteke (Thingvold 1987). Dette er det einaste som er igjen av denne typen.

Gamle vegfar er vanskeleg å tidfeste, men har lange tradisjonar. Romsdalen har vore ei viktig ferdselsåre mellom Aust- og Vestlandet gjennom alle tider. Gjennom heile dalen er det restar etter gamle vegfar. Den gamle kongevegen gjekk oppover i dalen og er framleis tydeleg mange stader. Særleg er vegstykket oppi Bjørnekleiva kjent. Vi viser elles til vegvesenet sine registreringar som gjev eit detaljert oversyn over ferd-

selsspora i området. Der Olavsvegen i Valldal kan påvisast, er han rekna som automatisk freda av Riksantikvaren. Gamle vegfar finn ein også austover frå Valldal og Tafjord. Desse rutene er i dag nytta av turistforeininga.

Kulturmiljø

Reinheimen har mange viktige kulturmiljø. Særleg viktig er:

- Øvre del av Lordalen som har store dyregravssystem med hustuffer og eit verdfullt setermiljø.
- Finndalen med eit verdifullt setermiljø med flotte bygningsmiljø, kulturlandskap, tuffer og gravhaugar.
- Vassvegane i Skjåk, Lom og Vågå som er unike i landssamanheng.
- Skaihø i Vågå kommune der ein har mange hundre bogesteller etter veidemannskulturen.
- Området rundt Rååkåvatnet med ei rekke kulturminnetypar, mellom anna to falkefangaranlegg.
- Nedstestølen og Øvstestølen i Meiadalen i Norddal med eit verdfullt stølsmiljø.

Kulturlandskap

Heile Romsdalen med sidedalane Vermedalen og Brøstdalen er registrert som eit nasjonalt viktig kulturlandskap som også er rikt på kulturminne og planteartar knytt til eit ope slåtte- eller beitelandskap.

5.2 Naturmiljø

5.2.1 Naturgeografisk klassifisering av verneområdet

Det er gjort ei naturgeografisk inndeling av naturen i Norden (Nordisk Ministerråd, 1984). Dei ulike regionane er nummererte med eit tal og ein bokstav for underregionen. Dei aktuelle verneområda er klassifiserte til å ligge i 4 regionar/underregionar:

- 33c Forfjellsregionen med hovudsakleg nordleg boreal vegetasjon (underregion Gudbrandsdalen med sidedalar).
- 35e Fjellregionen i søre del av fjellkjeda (underregion Møretindane) utgjer største delen av området.
- 35 f Fjellregionen i søre del av fjellkjeda (underregion Dovrefjell) omfattar dei austre delane av området.
- 37d Vestlandet sin lauv- og furuvegetasjon (underregion Nordfjord og Sunnmøre sine fjordstrok).

Verneforslaget inneheld i hovudsak alpine område med nokre mindre område nordboreal og vestlandsk lauv- og furuvegetasjon. Verneforslaget har lagt til grunn at dei utnyttede barskogområda med seterdrift er foreslått som landskapsvernområde.

5.2.2 Klima

Klimaet i området varierer frå klart oseanisk (kystprega klima) i dei nordvestlege delane av området til kontinentalt (innlandsklima) i Lom, Vågå og deler av Skjåk og Lesja. Fjella i grenseområda mellom Møre og Romsdal og Oppland gjev ein regnskugge som har følgjer for klimaet i området. Vest i Romsdalsfjella kan det falle opp mot 2000 mm nedbør i løpet av eitt år mot 200 – 300 mm i delar av Vågå, Lom og Skjåk.

Opplandsdelen av området har eit typisk kontinentalt klima med varm sommar og kald vinter. Kystområda har mild vinter og kald sommar.

5.2.3 Geologi

Bergrunnen

Området er dominert av lyse, næringsfattige, granittiske gneisar, tilhøyrande nordvestlandets gneisområde, med markante strukturar frå den kaledonske fjellkjeda. I aust kjem ein inn i ein yngre formasjon av omdanna sedimenter med næringsrik (kalk m.v.) fyllitt og glimmerskifer. Mot Tafjorden og i ei sone mellom Grotli og Asbjørnsdalen finn ein lokale førekomstar av olivin, med karakteristisk, lys, brun forvitningsfarge.

Lapprosa er ein austleg art som har sine vestlegaste voksestader i Reinheimen (foto: Olaf Heitkötter)

Dei store landformene

Vi kan dele landformene i to hovudelement, dei paleiske (gamle), førglasiale (før istida) formene og dei yngre glasiale formene. Det paleiske landskapet dominerer i sør og aust med slake og avrunda dal- og fjellformer. Mot nord og vest får landskapet gradvis meir glasialt preg. Romsdalen dannar ein markant iserodert U-dal. Mot vest og nord vert fjella gradvis meir alpine, med tindar, eggjar og botnar, til dømes Trolltindane. Romsdalen har ei spesiell utvikling, ved at vasskiljet mot Gudbrandsdalen har forskyve seg frå Trolltindane før istidene, til den noverande posisjonen ved Lesjaskogsvatnet. Vermedalen og Ulvådalen er gamle sidedalar til Gudbrandsdalen.

Lausavleiringane

Morene er den dominerande jordarten. Vi finn vide dekke av botnmorene i dei sørlege og austlege områda. Det er også ei rekkje randmorenar frå isavsmeltingstida, frå Yngre Dryas (Ra-tid) og tida like etter (preboreal tid), særleg i sidedalane og fjellområda vest for Romsdalen. Ein har også mange randmorenar frå lokale botnbreiar under den vesle istida (ca. år 1500-1900), særleg i nord og vest. Elles finn ein store breelvavsetningar i sidedalane vest for Romsdalen, mellom anna i Ulvådalen. På dei høgste fjellområda dominerer blokkhav danna ved forvitring før istidene og dels ved yngre frostvitring (over 1300-1400 m.o.h. i nord og vest, stigande til 1600 m.o.h. i sør og aust). I dag er det permafrost over 1300-1500 m.o.h. Frå Trollveggen til Flatmark er store delar Romsdalen dekkja av fjellskred. Særleg ved Skiri er desse markante. Ved Børa vest for Marstein er det omfattande sprekkesystem i fjellsida og plataet over, etter unge utglidingar i fjellsida.

Verneverdige element

Verneforslaget inneheld fleire formelement som det knyter seg geologiske verneverdiar til. Dette er dokumentert i kartlegginga av kvartærgeologisk verneverdige område av Sollid og Sørbel (1981), og kartlegginga av skred i Møre og Romsdal av fylkesgeologen og NGU. Lokalitetane finn vi mellom anna:

- Ved Slettvikane i Valldal finn vi endemorenar, spylerenner og breelvterrassar frå sein Yngre Dryas. Ei sandurflate er særleg fint utforma.
- Ved Høghornet i Valldal ligg ei stor sidemorene danna av brestraumen ned Valldalen, og fleire lokalbreiar har danna morenebogar høgare i terrenget.
- Mellom Grovaskardsvatnet og Alteret i Rauma går eit system av endemorenar med spylerenner imellom, og Alteret er ein markert breelvterrasse.

- I Asbjørnsdalen og på Horgheimsflya med eit belte av endemorenar med spylerenner, dødisgroper, terrassar og seter i ulike nivå. Områda er formrike og varierte, og er vurdere til å ha stor fagleg interesse.
- I Lordalen er det mange velforma drumliner innafor eit avgrensa område. Formene syner retninga isen smelta av i. Drumlinfeltet utgjer ein eigen terrengtype. Det er relativt sjeldan å finne drumlinfelt med eit så stort tal former innafor eit lite område.
- På Vålåflyi er det eit område med velutvikla flutings som viser avsmeltingsretninga til innlandsisen.
- I hovuddelen av området Vesleskjervedalen – Sjutjønnin innafor området. Langs sørsida av Kjølén ligg eit markert sete som kan sjåast inn mot eit passoverløp med høgde 1670 m.o.h. Setet er danna i ein bresjø demt av isen. Når isen smelta, blei sjøen tappa over eit lågare passpunkt lengre aust. Området viser utviklinga av dreneringa etter kvart som isen smelta ned.
- Ved Spongflyi aust for Torsvatnet i Skjåk har verdfulle de Geer-morenar og breelvavsetningar.
- I Trolltindane/Trollveggen med unike pinaklar og Norges største raskjegle (rett under Bruraskaret).
- På Børa med omfattande sprekker i fjellsida og plataet over. Dette er unikt i norsk samanheng.
- Som fjellskred ved Skiri-Flatmark. Dette er også spesielt i norsk samanheng.

5.2.4 Vegetasjon

Reinheimen er eit stort og variert område med stor variasjon i vegetasjonen. Det har stor spennvidde i miljøtilhøve og inneheld mange verdifulle lokalitetar, og interessante og til dels truga artar. Gradientane går på kystinnland, nord-sør, høgde over havet og næringsfattig mineraljord til næringsrikjord. For fleire naturtypar og artar er førekomstane innafor planområdet av stor verdi regionalt og til dels nasjonalt. Dei store skilnadene i høgde over havet gjer at området ligg i ulike vegetasjonssoner, noko som skaper variasjon avhengig av klimatiske forhold som nedbør og temperatur. Gaarder og Melby (2003) omtalar området som «Med unntak av verneområdene knyttet til Dovrefjell, er det sannsynligvis ingen andre verneområder i Nord-Europa som kan vise til tilsvarende spennvidde i naturmiljøet.»

Dei mest verdifulle områda i forhold til sårbare eller trua planteartar er:

- Snauffjellet nær Slådalsvegen frå Grønhøi i Lesja og sørover til Skaihøi i Vågå og Lom kommunar er artsrik, og har ein svært interessant kalkkrevjande fjellflora. Berre dei aller beste klassiske «plantefjella» i Sør-Noreg kan oppvise eit større mangfald med fleire sjeldsynte artar.
- Finndalen er ein utprega kontinental fjelldal. Elvesletta representerer eit variert og interessant miljø. Denne sletta med tilhøyrande kulturlandskap er sær-eigen og av stor regional til nasjonal verdi.
- Landskapet rundt Billingen er prega av dei to elvene Tora og Frøysa som går saman rett ved setrene. Dei mest artsrike miljøa ligg langs elvene, og spesielt langs dei partia som er påverka av fosserøyk. Her finn ein mellom anna ein rik flora av ymse saltlav.
- Langs austsida av Tafjorden finn vi artsrike edellauvskogar med tilhøyrande raudlista insekt- og fugleartar.
- Daurmålhaugen og Huldrekoppen i Norddal er 2 kalkrike lokalitetar med fjellvegetasjon. Her finn vi fleire austlege artar med norsk vestgrense.
- Borga i Romsdalen er ein kalkrik lokalitet med bl.a. funn av den austlege arten lapprose.

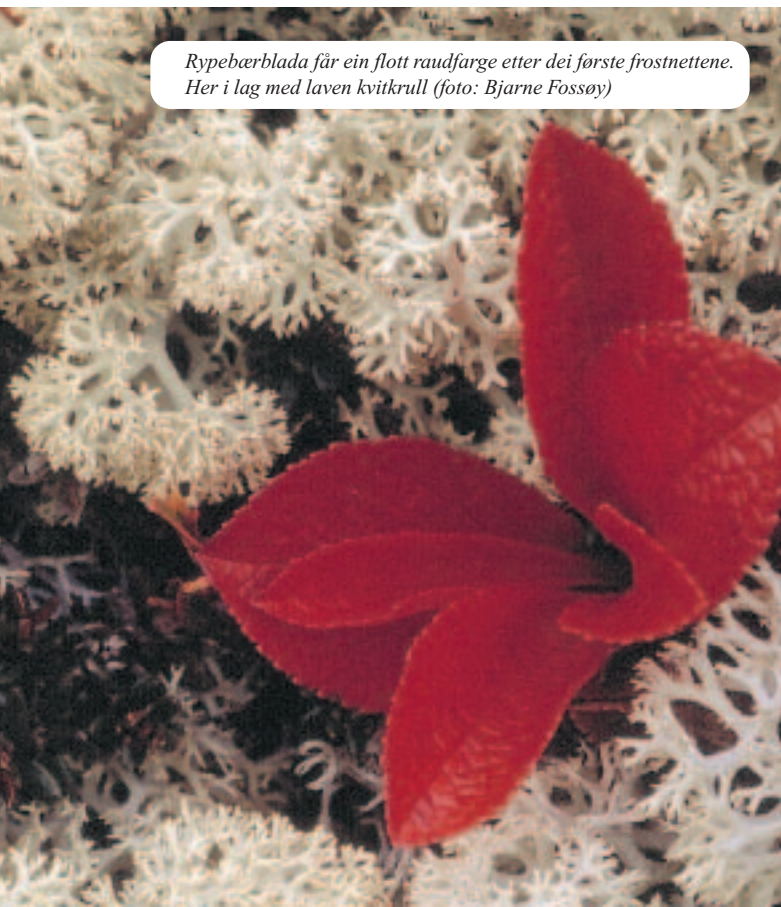
- I Romsdalen finn vi ein stor botanisk variasjon med mange viktige lokalitetar. Dalen er eit nasjonalt viktig kulturlandskap med viktige slåtteenger og naturbeitemarker. Innafor verneframlegget langs Rauma finn vi avsnørte elvedammar og bakevjer med austlege planteartar. Selen har ekstremrik myr. På Flatmark-Skiri er det rike edellauvskogar og ved Ryggvatna er det gammal furuskog med tilhøyrande artar.

- I Brøstdalen er det fleire rike naturbeitemarker som Kabben og Horgheimsetra. På Horgheimsetermoen har vi gammal furuskog med austlege, kravfulle artar.

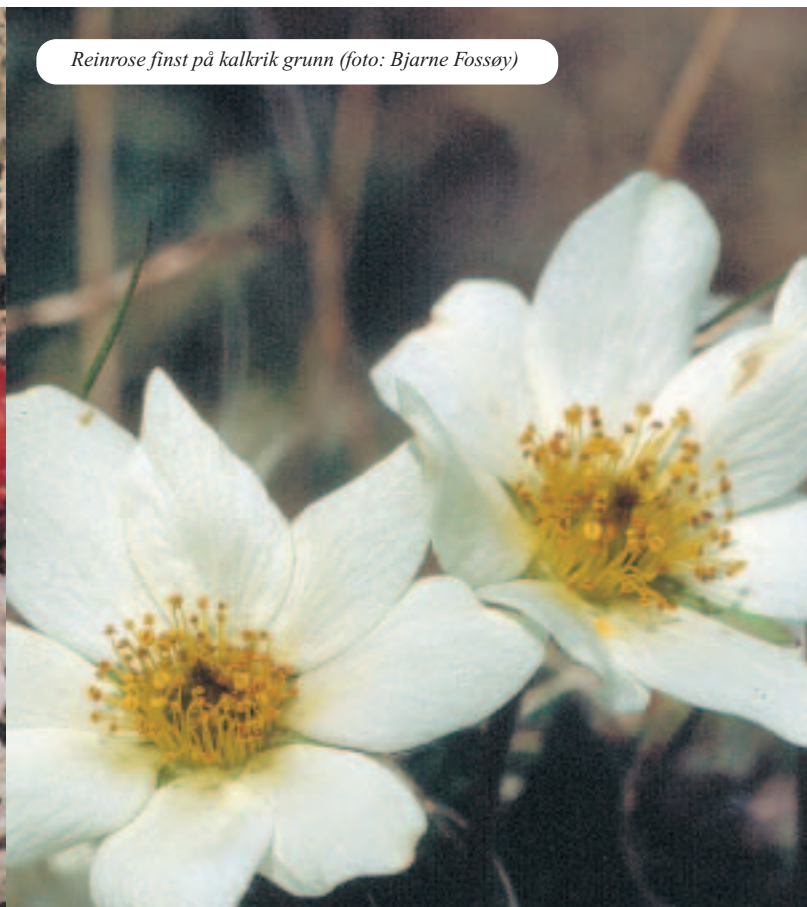
Utmarksbeiting og setring har gjeve grunnlag for artsrike engsamfunn. Slike er framleis å finne rundt fleire av setrene særleg i Finndalen. Redusert beitetrykk og slått fører til gjengroing av mange enger, mens andre har mista sitt artsmangfald som eit resultat av oppdyrking eller bruk av kunstgjødsel.

5.2.5 Dyreliv

Faunaen i dei aktuelle verneområda viser stor variasjon. Leveområda varierer frå produktiv barskog via fjellbjørkeskog til risheier, lavflyer og vegetasjonsfrie område i dei høgastliggande områda. I tillegg finst artar knytt til vatn og våtmark. Verneplanområdet har difor totalt sett ein artsrik fauna. Nøkkelartane i økosystemet er blant anna villrein, jerv, kongeørn, jaktfalk og rype. Det er også fast tilhald av elg, hjort, rådyr og gaupe innanfor området.

Rypebærblada får ein flott raudfarge etter dei første frostnettene. Her i lag med laven kvitkrull (foto: Bjarne Fossøy)

Reinrose finst på kalkrik grunn (foto: Bjarne Fossøy)

Villrein

Noreg er i dag ein ansvarsnasjon for sikring av villrein i Europa, og vi forvaltar meir enn 90% av den europeiske villreinen innanfor 23 område i Sør-Noreg. Ein FN-rapport fastslår at verdens naturmangfald (som inkluderar mellom anna villreinen med tilhørande leveområde) er truga av moderne, menneskeskapt infrastruktur. Delar av dette arbeidet er publisert i Journal of Wildlife Management.

Villreinen er med si flokkåtferd og nomadiske levevis ein spesiell dyreart i norsk fauna. Villreinen utnyttar eit ekstremt skrint næringsgrunnlag som krev store areal for å få fylt behovet for mat. Store beiteressursar kan ligge urørt i lange periodar og verke uvesentlege. Ein pulserande arealbruk og beiterotasjon er sentralt ved reinen sin beitedynamikk, og det vil medføre at det alltid er eit visst areal med kvilande beite. For å forstå villreinen sin arealbruk, må ein difor sjå arealbruken i eit tidsperspektiv på 20 til 30 år. Dei fangstrelaterte kulturminna i fjellet viser at alt av det sentrale fjellområdet er brukt av villreinen i ein eller fleire periodar i ein lang totalsyklus.

Reinheimen, eller Nord-Ottadalen villreinområde, er eitt av dei beste og mest produktive villreinområda i landet. Området er eitt av dei siste store villreinområda i Europa som framleis inneheld dei viktigaste funksjonane for villreinen. Eit stort urørt sentralområde med lite ferdsel gjer at fjelløkosystemet er viktig i forskings- og forvaltningssamanheng.

Området er kjent for villrein i god kondisjon med høge vektorer og stor kalvetilvekst. Villreinområdet har gode beiteområde gjennom heile året. Området er samanhengande og gjev villreinen gode moglegheiter for å trekke til næringsrike beite til ei kvar tid på året. Vår bruk av dette fjellområdet gjer dette framleis mogleg. Spesielt om vinteren er dette viktig, då snøforholda er avgjerande for kor reinen kan finne beite.

Villreinen brukar i dag dei austre delane av området som vinterbeite. Viktige område dei siste åra har vore Aursjøen og Heggebottflya og områda vestover mot Hørrungen i Skjåk, Liafjellet i Vågå og Lom, Lordalstraktene austover mot Tverrfjellet og Kjølén-Trihø og austsida av Finndalen. Lengre vestover vil det dei aller fleste åra vere for mye snø til at ein stor del av stamma kan nytte dette som vinterbeite. I enkelte år med lite snø kan også dei vestlege fjellområda vere viktige som beiteområde for villreinen.

Kalvinga til villreinen har skjedd på begge sider av Lordalen dei siste åra, men også nordover mot Grøndalen, rundt Aukarsvatnet og over mot Finndalen. Kalvinga har dei siste åra vore i perioden 1. –20. mai. Villreinen er i denne perioden svært vår for menneskeleg forstyrning. Truleg er dette noko av grunnen til at det sentrale kalvingsområdet i Asbjørnsdalen no ikkje lenger vert nytta, for her kan den menneskelege ferdsla allereie vere for stor. Det kan verke som om villreinen kalvar i område med mest mogleg ro. Dette kan medføre at kalvinga då kan bli pressa til område med dårlege beiteforhold. Det

Fjellreven er nesten utrydda frå Reinheimen (foto: Olaf Heitkötter)

er difor eit mål at dei viktige kalvingsområde vert sikra mot ytterlegare forstyrning.

Om våren går reinen på grøntbeite og brukar også for ein stor del barskogsområda og kulturlandskapet heilt ned i dalbotn til dømes i Ottadalen. Spesielt kan seterområda i Lordalen og Finndalen einskilte år bli mye nytta. Dette gjeld blant anna bukk, men også delvis fostringsflokkar.

Reinen finn mye av sommarbeitet i dei same områda som der det er vinterbeite, men skiftar vegetasjonstype og høgdslag. Det føregår eit regionalt trekkmonster gjennom villreinområdet i ein vestleg retning mellom kontinentale vinterbeite og kystnære sommarbeite. Lordalen utgjer eit grovt skilje, og i dalen passerer det ofte store flokkar på tvers, på trekk mellom sesongbeita. Søre Løftet og Søre Berget i Lordalen er slike sentrale passeringpunkt. Mange av bukkane trekkjer enda lengre vestover på sommarbeite i Rauma, Norddal og nordvestre delar av Skjåk og Lesja. Også fostringsflokkar med simler og kalv kan halde seg lengre nordvest om sommaren, men ikkje så langt i ytterkantane som bukkane. Generelt nyttar fostringsflokkane dei sentrale delane av villreinområdet. Finndalsfjellet-Kjølen og områdene rundt Storbreen i Lesja og Skjåk er heilt sentrale beiteområde. Den vesle delstammen ved Trollstigen held seg i nordvest heile året.

Gamle fangstanlegg viser at det har vore villrein i området langt tilbake i tid. Reinen sin bruk av området i dag samsvarar mykje med den tradisjonelle som låg til grunn for plassering av graver og bogesteller. Frå 1840 og fram til 1964 var det tamreindrif i området. I 1964 vart det dåverande Trio tamreinlag lagt ned og det vart etablert eit villreinområde ved at det vart sett ut tamrein. Det har også vorte sett ut tamrein i Trollstigområdet, først i 1958 og så i 1999.

Ottadalsreinen er inne i ei forvillingsfase. Den opphavlege tamreinen var lite sky. Dette kan skuldast både genetik og tillæring. Etter oppstart av jakt i 1967 måtte reinen gradvis lære seg at menneska utgjorde ein fare. I dag er Ottadalsreinen meir sky enn villreinen i Forelhogna og Norefjell-Reinsjøfjell, men har ikkje så lang fluktavstand som Snøhetta- og Hardangerviddastamane. Reinen reagerer mykje likt på turgåarar som jegerar, og dermed vil turvandrarar kunne stresse reinen. Ved uheldig omfang av ferdsla kan presse dyra bort frå mykje trafikkerte område. Forvaltning av villreinstammen gjennom jakt vil truleg gjere at dyre etter kvart vil bli meir sky.

Reinen er svært sårbar for forstyrningar i beiteområda.

Den beiterotasjonen som er dokumentert, i Reinheimen syner at heile fjellområdet er viktig for villreinen. Det er difor viktig at det ikkje etablerast ein annan bruk i eit område som er mindre brukt i ein periode. Dette kan i tilfelle gjere det umogleg for villreinen å nytte området på eit seinare tidspunkt. Kalvingsperioden i mai er spesielt viktig å ta omsyn til, villreinen krev då eit område som er roleg. Dei regionale trekkområda i Lordalen og Finndalen er og svært viktige for villreinen. Trekket går konsentrert gjennom skar og langs vatn. Desse områda må skjermast for anna bruk. For ytterlegare dokumentasjon av villreinen sin arealbruk visast det til villreinkartet. Det skal no gjerast ei sårbarheitsvurdering av dyre- og plantelivet i nasjonalparkane. Det er viktig at den rullerande arealbruken til mellom anna villreinen vert lagt til grunn for desse vurderingane.

Forvaltninga av villreinstammen er gjort planmessig, og villreinutval og -nemnd har godt oversyn over beiteforhold, områdebruk og tilvekst. Vinterstammen har dei siste åra vore på rundt 2000 dyr.

Fugl

Innanfor verneplanområdet er det registrert over 115 hekkande fuglearter. Av desse artane er 12 oppført på lista over truga fuglearter i Noreg. Dette tilsvarar 20 % av talet på artar som står på «raudlistene». Verneplanområdet Reinheimen har stor verdi i forvaltninga av truga fuglearter i Noreg. Vi finn kongeørn og jaktfalk spreidd i området. Hekkeplassane til desse er sårbare for forstyrning. Fleire utprega høgfjellsartar har ei sterk tilknytning til området. Dette gjeld til dømes fjellerke, fjæreplytt, havelle, boltit og myrsnipe. Hos desse artane finn ein mellom 20-40 % av hekkebestanden i Oppland fylke innanfor verneplangrensene.

To våtmarksområde peiker seg ut som spesielt verdfulle og eit av desse har kvalitet av nasjonal verneverdi. Dette gjeld Rååkavatnet/Leirungsvatnet med 20 artar av hekkande våtmarksfugl. Artane bergand, havelle og svartand står på den nasjonale raudlista. Området er omtala i verneplan for våtmarksområde i Oppland. Også våtmarksområda langs Finna i botnen av Finndalen har stor verneverdi. I dette elvelandskapet er det registrert 47 artar, av dei 17 typiske våtmarksfuglar.

Dei rike edellauvskogslieane langs Tafjorden og i Romsdalen gjev grunnlag for artar som ulike sangarar og spetar. Vi finn nokre hekkande kvitryggspettpar både langs Tafjorden og i Romsdalen. Denne arten er Noregs mest truga hakkespett, og har krav til gammal og rotnande lauvskog i leveområda sine. Kvitryggspetten er karakterisert som sårbar på den norske raudlista for truga artar. I Romsdalen er det også registrert gråspett, som er ein

omsynskrevjande raudlisteart. Statusen til dvergspetten i området er meir usikker.

Store delar av planområdet er gode produksjonsområde for rype. Fjellrypa er knytt til dei høgastliggande områda, medan liryra har leveområda sine i bjørkeskogbeltet i lågalpin region.

5.2.6 Urørt natur

Direktoratet for naturforvaltning har etablert kart over inngrepsfrie naturområde i Noreg (INON). Reinheimen har stor verdi som eit samanhengande området meir enn 5 kilometer frå eit tyngre teknisk inngrep, som vasskraftutbyggingar, vegar, kraftliner og liknande. Reinheimen har det nest største villmarksprega området i Sør-Noreg etter Hardangervidda, totalt er 877 km² innafor den sona som er meir enn 5 kilometer frå eit større teknisk inngrep.

Stortingsmelding nr 31 (1992-93), «Den regionale planleggingen og arealpolitikken», gav ein oversikt over mål og prinsipp for arealpolitikk. I meldinga er det sagt at store samanhengande intakte naturområde i framtida må sikrast, og at lokale og regionale styresmakter skal innarbeide omsynet til nasjonale miljømål i sin planlegging.

Desse villmarksprega områda er viktige i forhold til dyreliv som er sårbart for menneskeleg forstyrring, som villrein og ei rekke fugleartar. I tillegg er områda viktige for eit enkelt og tradisjonelt friluftsliv, som ikkje har behov for infrastruktur knytt til vegar eller andre inngrep.

Vi viser til kartet med INON-soner side 35.

5.2.7 Vassdrag

Området har fleire verdfulle vassdrag. Rauma, Istra, Valldøla, Lora, Finna m/Skjerva er verna mot kraftutbygging. Vassdraga i området er relativt urørte og gjev uttrykk for naturlege vassvegar. Verneverdiane knytt til elvene er store. Det er relativt få større elver i Noreg som ikkje er regulerte gjennom kraftutbygging eller anna utbygging heilt inn mot elvestrekninga.

Tora/Føysa, Finna og Lora er vurdert som viktige type- og referansevassdrag for regionen.

Rauma er ei stor, vill og vakker elv. Elva gjev liv til eit landskapsbilete av internasjonal verdi. Elva er omkransa av høge og tindeprega fjell som gjev den grønne elva særpreg som er kjent langt utover landegrensene.

Asbjørnsåa, Grøna, Tora/Føysa, Lora og Finna er og store urørte elver i høgfjellsområdet. Dei ligger som grønne livsnervar i terrenget og viser at vatnet gjev opphav til liv og mangfald.

Fjellrypesteggen i all si vårprakt (foto: Bjarne Fossøy)

Fjøreplytt kan hekke i fjellområdet (foto: Per Jordhøy)

Fjellvåken er vanleg i Reinheimen, særleg i smånagarår (foto: Per Jordhøy)

Lappsporv (foto: Per Jordhøy)

Tabell med lokalitetane på ”Temakart over verneverdiar”.

Tema:	Nr.:	Område:	Verdiar:
Kulturminne/-miljø	K1	Øvre del av Lordalen	Dyregraver, hustufter og setrer
	K2	Finndalen	Setermiljø, tufter og gravhaugar
	K3	Nordsida av Ottadalen	Unike vassvegar
	K4	Skaihø i Vågå	Fleire hundre bogesteller
	K5	Råkvatnet	Falkefangaranlegg og andre kulturminne
	K6	Romsdalen	Nasjonalt viktig kulturlandskap
	K7	Nedstestølen/Øvstestølen	Verdfulle seterstølar
Geologi	G1	Slettvikane i Vallidal	Mange ulike avsetningar
	G2	Høghornet i Vallidal	Ei stor sidemorene
	G3	Alteret i Rauma	Endemorenar, spyleirer og breelvtterasse
	G4	Asbjørnsdalen-Horghemsflya	Mange ulike avsetningar
	G5	Lordalen	Godt utvikla drumlinfelt
	G6	Vålåflyi	Velutvikla flutings
	G7	Vesleskjervedalen	Markert sete
	G8	Spongflyi, Skjåk	de Geer-morenar
	G9	Trolltindane/Trollveggen	Pinaklar og Noregs største raskjgle
	G10	Børa	Store sprekkesystem i fast fjell
	G11	Skiri-Flatmark	Fjellscred
Vegetasjon	V1	Grønhøi-Skaihøi i Lesja, Vågå og Lom	Kalkkrevjande fjellvegetasjon
	V2	Finndalen	Verdfull elveslette
	V3	Samløpet Tora-Føysa	Artsrike fossesprøytsamfunn
	V4	Austsida av Tafjorden	Artsrike edellaauvskogar
	V5	Daurmålshaugen og Huldrekoppen i Norddal	Kalkrik fjellvegetasjon
	V6	Borga i Rauma	Kalkrik fjell med lapprose
	V7	Romsdalen	Stor botanisk variasjon
Dyreliv	V8	Brøstdalen	Naturbeitemarker og gammal furuskog
	D1	Råkvatnet/Leirungsvatnet	Fjellsjøar med dukkender
	D2	Finndalen	Våtmarksområde langs Finna
	D3	Austsida av Tafjorden	Edellaauvskog med truga hakkespettar
D4	Romsdalen	Lokalitetar for truga hakkespettar	